การปฏิรูปเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่สุจริตและเป็นธรรม อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนักการเมือง
The Reform to Acquire Honest and Moral MPs: Politicians' Authority and Responsibility

นายสมยศ อักษร

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และ คณะนักศึกษาหลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 57 กลุ่มการเมืองในประเทศ

Mr.Somyot Aksorn

Director General, Department of Policy and Planning Office of the Election Commission of Thailand, and National Politics Group in the National Defence Course, Class 57, National Defence College

Email: somyot.ak@outlook.com

บทคัดย่อ

การเมืองการปกครองของประเทศไทย นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เกิดเหตุการณ์รัฐประหารและเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์เหล่านี้เกิดจากนักการเมือง ที่มีที่มาไม่ชอบธรรม ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดีของการเป็นนักการเมืองและเกิดจากอำนาจหน้าที่ที่ทับซ้อนกัน เพื่อให้การเมืองไทยมีเสถียรภาพในอนาคต จึงควรกำหนดที่มาของสมาชิกรัฐสภา อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยสมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งและการสรรหา สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจะมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชนและรู้ถึงปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดี สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาจากหลากหลายทางวิชาชีพเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถกลั่นกรองกฎหมายให้ออกมาบังคับใช้ได้ ทุกส่วนของประเทศ ในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตให้ใช้วิธีการเลือกตั้งทางอ้อม อีกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน สำหรับอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของนักการเมืองนั้นให้แยกหน้าที่ให้ชัดเจน

โดยนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้งหรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมืองและมีหน้าที่ในการเสนอร่างกฎหมายในการบริหารประเทศ สมาชิกวุฒิสภามีหน้าที่ในการกลั่นกรองกฎหมายเท่านั้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยมีความมั่นคง สามารถพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและนำความสุขกลับมาสู่ประชาชนคนไทยได้ในอนาคต

คำสำคัญ : การปฏิรูป, สมาชิกรัฐสภา, สุจริต, เป็นธรรม, อำนาจหน้าที่

ABSTRACT

After the transition from absolute monarchy to democratic regime, Thailand has confronted continual coups and constitutional changes. This has been caused by the improper acquirement of a political vocation, and the lack of moral, virtue and awareness of a politician's role, as well as conflicting authorities. Consequently, to strengthen Thai politics, there should be a revision in the process for representative elections as well as the authority and responsibility of members of the House of Representatives. That is, they should come from elections and appointment. Elected senators directly connect people and understand the problems in each province, while appointed senators are experts from different fields. They are responsible for scrutinising and passing legislation. Regarding representatives, some are elected from single constituency elections and some from "proportional representation" by party lists. The politicians' authority should be separated clearly from their responsibility. A prime minister needs not come from election or be a representative. MPs needs not have membership in a political party and are responsible for proposing a draft bill which will be scrutinised by senators. This acquirement system will stabilise the democracy of Thailand, and bring progress and happiness to the people.

Key words: reform, members of parliament, honest, moral, authority

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยแบ่งอำนาจการปกครองออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร มีรัฐบาลซึ่งประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา และฝ่ายตุลาการ โดยทั้ง 3 ฝ่ายจะถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ในฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะเปรียบเสมือนเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย โดยวิธีการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสมาชิกรัฐสภา จะมาจากการเลือกตั้งหรือการสรรหาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งจะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันและส่วนที่แตกต่างกันไป (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2550) ในรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ มักใช้ระบบสองสภา (bicameral parliamentary systems) ซึ่งประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ในการปกครองระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดีและระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี โดยวุฒิสภามักมีจำนวนสมาชิกน้อยกว่าสภาผู้แทนราษฎร แต่มีวาระการดำรงตำแหน่งยาวนานกว่า ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา และประเทศไทย เป็นต้น ที่มาของผู้ดำรงตำแหน่ง กล่าวได้ว่าวุฒิสภา เป็นองค์กรทางการเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานนับตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน โดยมีลักษณะทั่วไปที่เน้นการเข้ามาดำรงตำแหน่งของผู้มีวัยวุฒิและคุณวุฒิของกลุ่มชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งในปัจจุบันเห็นได้ว่าที่มาของสมาชิกวุฒิสภามีความหลากหลาย ทั้งที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน เช่น วุฒิสภาออสเตรเลีย (Australian Senate) สมาชิกมีวาระ 6 ปี แต่มีการเลือกตั้งสมาชิกครึ่งหนึ่งของวุฒิสภาในทุก ๆ 3 ปี หรืออีกประเภทหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง เช่น วุฒิสภาแคนาดา (Canadian Senate) สมาชิกจะได้รับการแต่งตั้งจากผู้สำเร็จราชการ (Governor General) ของสมเด็จพระราชินีแห่งอังกฤษโดยคำแนะนำจากนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังมีรูปแบบที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่ใช้การเลือกตั้งควบคู่กับการแต่งตั้ง เช่น กรณีของประเทศอินเดีย สมาชิกวุฒิสภาส่วนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมจากสมาชิกสภานิติบัญญัติประจำมลรัฐเลือกจำนวนไม่เกิน 238 คน และอีกส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีอีก 12 คน เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของวุฒิสภาไทย นับแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. 2475 แรกเริ่มผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จะจัดรูปแบบการปกครองในรูปสภาเดียว แต่ติดขัดในเรื่องความรู้ความชำนาญในการปกครองประเทศที่ยังมีไม่เพียงพอของผู้ที่จะเป็นผู้แทนราษฎร การจัดให้มีวุฒิสภาในระยะหนึ่งก็เพื่อให้มาเป็นพี่เลี้ยงของสภาผู้แทนราษฎร ดังจะเห็นได้ว่าวุฒิสภาที่ผ่าน ๆ มา จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้าราชการและไม่เป็นข้าราชการ และสมาชิกวุฒิสภานั้นรัฐธรรมนูญก็มักจะกำหนดให้มาจากการแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็ง เนื่องจากในการเลือกตั้งแต่ละครั้งไม่มีพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาด ทำให้ต้องตั้งรัฐบาลผสมมาตลอดเพื่อให้รัฐบาลมีเสถียรภาพในทางการเมืองจึงจำเป็นต้องแต่งตั้งวุฒิสภาคอยค้ำจุนฐานของรัฐบาล สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่จึงเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่นายทหารคุมกำลัง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของรัฐบาล อนึ่ง ในการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาแสดงถึงเจตจำนงของการแต่งตั้งผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เฉพาะด้านก็มีอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นการแต่งตั้งเพื่อเป็นการให้รางวัลทางการเมืองมากกว่าความเชื่อถือในตัว สมาชิกวุฒิสภาจึงเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ความก้าวหน้าของประชาธิปไตยสูงขึ้นเป็นลำดับเมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาของวุฒิสภาประกอบกับพัฒนาการในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยของประเทศไทยที่ดำเนินมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2540 ความรู้ ความสนใจในทางการเมืองของประชาชนที่เพิ่มขึ้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงได้ปรับเปลี่ยนที่มาของวุฒิสภาเสียใหม่ จากเดิมมาจากการแต่งตั้งเป็นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยยิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยกำหนดจำนวนวุฒิสมาชิกไว้ 200 คน โดยการเลือกตั้งใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งโดยเฉลี่ยตามจำนวนประชากรที่มีอยู่ในแต่ละจังหวัด

ในส่วนอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภานั้น แต่เดิมก่อน พ.ศ. 2540 วุฒิสภามีบทบาทเพียงเป็นสภากลั่นกรอง แต่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้กำหนดบทบาทใหม่ที่สำคัญให้แก่วุฒิสภา คือ หน้าที่ตรวจสอบและถอดถอน ซึ่งเสมือนหนึ่งวุฒิสภาเป็นสภาตรวจสอบ นอกจากนี้องค์กรตรวจสอบทุกองค์กรวุฒิสภาเป็นคนเลือก เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองสูงสุด เป็นต้น อนึ่ง ในการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาแสดงถึงเจตจำนงของการแต่งตั้งผู้ที่มีประสบการณ์ วุฒิสภายังเป็นผู้ถอดถอนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงต่าง ๆ ด้วย การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภาเป็นสภาตรวจสอบและถอดถอนได้เต็มที่ เพราะสมาชิกวุฒิสภาในด้านที่มา มีการกำหนดให้มีความเป็นอิสระสูง (ห้ามสังกัดพรรคการเมือง) ทั้งยังแยกหน้าที่ห้ามไม่ให้สมาชิกวุฒิสภาไปเป็นรัฐมนตรี อย่างไรก็ดี เมื่อมีการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดแรกของประเทศไทยที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และวุฒิสภาชุดนี้ได้อยู่จนครบวาระ 6 ปี วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า เมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ให้มีวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเพื่อทำหน้าที่เป็นทั้งสภากลั่นกรองกฎหมายและสภาตรวจสอบนั้นประสบความล้มเหลว เพราะแทนที่วุฒิสภาจะเป็นองค์กรที่ตรวจสอบฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพตามรัฐธรรมนูญและความคาดหวังของสังคม แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง แต่ห้ามไม่ให้มีการหาเสียง ทำให้เป็นจุดอ่อนที่ทำให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องพึ่งพิงฐานคะแนนเสียงจากพรรคการเมืองและนักการเมืองในพื้นที่ ท้ายที่สุดเมื่อผ่านการเลือกตั้งได้เข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว ก็ย่อมถูกครอบงำจากฝ่ายบริหารจนไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างอิสระดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ วุฒิสมาชิกต้องแบ่งภาคไปตอบแทนบุญคุณนักการเมืองที่ช่วยให้ชนะการเลือกตั้งจนได้เป็นสมาชิกวุฒิสภา เมื่อพิจารณาจากภูมิหลังของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดส่วนใหญ่จะพบข้อเท็จจริงตรงกันว่า วุฒิสมาชิกเหล่านั้นผ่านการเลือกตั้งเข้ามาโดยอาศัยฐานเสียงของพรรคการเมืองหนุนหลังเป็นส่วนใหญ่ วุฒิสมาชิกบางคนยังมีความใกล้ชิดเป็นเครือญาติกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเด็นสำคัญในการยกร่างรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2550 นั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาจึงมีประเด็นปัญหาสำคัญในเรื่องของการกำหนดที่มาของวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงที่ไม่อาจปลอดพ้นจากการถูกครอบงำทางการเมืองทำให้วุฒิสภาไม่มีความเป็นอิสระ ความเห็นในเบื้องต้นของบางฝ่ายที่เห็นปัญหาของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ให้เลือกตั้งวุฒิสภาโดยตรงจึงไม่อยากให้กำหนดให้เลือกตั้งวุฒิสภาโดยตรง แต่ควรให้มีการกำหนดที่มาจากการสรรหาเพื่อแต่งตั้ง ในขณะที่ความเห็นของอีกฝ่ายเห็นว่าให้คงการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาไว้ แต่ให้มีการปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งเพื่อให้มีหลักประกันว่าจะได้วุฒิสภาที่ปลอดจากการถูกแทรกแซงจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้มีความเป็นอิสระที่จะทำหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบได้อย่างแท้จริง[1]

ส่วนที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มักเน้นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในประเทศ ด้วยระบบหรือวิธีการที่แตกต่างกันไป โดยมักคำนวณ

สัดส่วนสมาชิกจากจำนวนประชากรทั้งประเทศเป็นหลักมากกว่าการกำหนดสัดส่วนในเชิงภูมิศาสตร์ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศญี่ปุ่น มีจำนวน 480 คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี โดยแบ่งที่มาของสมาชิกตามระบบการเลือกตั้ง กล่าวคือ สมาชิกจำนวน 180 คน มาจากการเลือกตั้งระบบสัดส่วน และสมาชิกจำนวน 300 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ในขณะที่สหรัฐอเมริกากำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน 435 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตในแต่ละมลรัฐ ซึ่งแต่ละเขตจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับสัดส่วนจำนวนประชากรในแต่ละมลรัฐ ในส่วนของประเทศไทยการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 375 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 125 คน

หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในเดือนมิถุนายน 2475 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว 27 มิถุนายน 2475 และรัฐธรรมนูญฉบับถาวร 10 ธันวาคม 2475 ได้กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎร และประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำกราบบังคมทูลของนายกรัฐมนตรี และเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ประเภท มีจำนวนเท่ากันและมีอำนาจในด้านนิติบัญญัติเท่ากัน จึงทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งมีบทบาททางการเมืองในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินค่อนข้างน้อย เพราะคณะรัฐมนตรีสามารถอาศัยเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแต่งตั้งและดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำด้วย เป็นเครื่องมือควบคุมการดำเนินงานของสภาผู้แทนราษฎรได้ หลังจากที่ประเทศไทยต้องผ่านเหตุการณ์ล้มลุกคลุกคลานทางการเมืองหลายครั้ง เกิดเหตุการณ์รัฐประหารและเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง เกิดการไร้เสถียรภาพในการบริหารงานของรัฐบาล มีการแทรกแซงทางการเมืองระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ และมีการเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ในที่สุดจึงได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยการร่างรัฐธรรมนูญที่จะไปสร้างโครงสร้างการเมืองที่มีความเหมาะสม โดยในระหว่างที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นั้น ได้มีการให้การศึกษาทางการเมืองและกระตุ้นให้ประชาชนมีความสนใจทางการเมือง ได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนเขียนเอกสารแสดงความเห็นต่อการร่างรัฐธรรมนูญไปให้สภาร่างรัฐธรรมนูญ และในการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการเลือกตั้งผู้แทนของแต่ละจังหวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญด้วย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการวางรากฐานธรรมาภิบาลของประเทศ

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวถูกจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่เป็นแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง รวมถึงขานรับแนวคิดเรื่อง “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) อันเนื่องมาจากกระแสจากภายนอกประเทศที่เชื่อว่า วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” เป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการบริหารจัดการที่ไม่ดี โดยสาระสำคัญในรัฐธรรมนูญมีเป้าหมายสำคัญที่จะวางรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง ด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น สร้างกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐ โดยจัดตั้งองค์กรอิสระต่าง ๆ วางโครงสร้างทางการเมืองของไทยให้เข้มแข็ง โดยให้การจัดตั้งรัฐบาลมีเสถียรภาพ พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ไปจนถึงการวางรากฐานธรรมาภิบาลการบริหารจัดการประเทศด้วยการปรับโครงสร้างระบบราชการให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการกระจายอำนาจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนในท้องถิ่น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2542) แต่ผลของรัฐธรรมนูญที่ส่งเสริมให้

ภาคการเมืองเข้มแข็ง ส่งผลให้ภาคราชการเริ่มลดบทบาทลง และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลถูกแทรกแซง นำไปสู่การเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงของประชาชน แม้ว่าการบริหารจัดการประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ลดความไม่สมดุลในหลายเรื่อง อาทิ การลดขนาดภาคราชการ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และคำนึงถึงความต้องการของประชาชนผู้รับบริการมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้ทำให้ภาคการเมืองมีความเข้มแข็งและมีเสถียรภาพเป็นอย่างมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน มีการจัดตั้งรัฐบาลในการบริหารประเทศโดยพรรคเดียว ขณะที่กลไกตรวจสอบถ่วงดุลยังไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีปัญหาการถูกแทรกแซงจนทำให้ปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายเกิดขึ้น มีมูลค่าความเสียหายนับหมื่นล้าน จนทำให้หลายภาคส่วนในสังคมเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยประชาชนหลายกลุ่มอาชีพได้รวมตัวและชุมนุมยืดเยื้อ และได้ขยายระดับความรุนแรงมากขึ้นจากการชุมนุมในสถานที่สาธารณะไปสู่การปิดถนนและสถานที่ราชการ ความขัดแย้งขยายวงกว้าง กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในสังคมและนำมาสู่การรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และเริ่มกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และเกิดการรัฐประหารเมื่อ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เริ่มกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับใหม่) ในปัจจุบัน

สภาพปัญหาด้านการเมืองในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีการตรวจสอบได้ยาก และทำหน้าที่ที่อาจเอื้อต่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าเพื่อประชาชน รัฐสภามีการใช้อำนาจในการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่อาจไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหรือชะลอการออกกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อปวงชน ส่วนการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและข้าราชการนั้นไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจจนทำให้เกิดการกระจุกตัวของอำนาจและความเจริญ เช่น อำนาจบริหาร อำนาจการแต่งตั้ง อำนาจการจัดสรรและอนุมัติงบประมาณ การกำหนดนโยบาย การขอใบอนุญาตต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้การได้รับการจัดสรรทรัพยากรยังไม่เกิดความเป็นธรรมกับประชาชนส่วนใหญ่ แต่เป็นไปเพื่อเอื้อกลุ่มทุน อีกทั้งมีการพัฒนาตามนโยบายเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่เน้นทุนนิยมเสรีมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เกิดความขัดแย้งที่หยั่งรากลึกถึงในระดับโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชนชั้น และการเมืองของประเทศ ตลอดจนมีปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมาอีกมากมาย อาทิ การทุจริตและประพฤติมิชอบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองขาดธรรมาภิบาลในการบริหารงาน เกิดความทับซ้อนของผลประโยชน์ มีการกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์พวกตน เกิดความเสียหายต่อระบบการเงินการคลังของประเทศ สื่อถูกใช้เพื่อปลุกระดมมวลชนและให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน เกิดความเกลียดชังกัน นำไปสู่การแบ่งแยกความคิดที่แตกต่างอย่างชัดเจนและยอมรับกันไม่ได้ เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นและกลายเป็นความแตกแยกจนถึงขั้นแตกหัก ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากการบริหารที่ผิดพลาดหรือเกิดจากผู้บริหารขาดจริยธรรม คุณธรรม ขาดธรรมาภิบาลในการปกครอง หรือการกำหนดคุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาที่ไม่ถูกต้องหรือเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

ปัญหาระบบการเลือกตั้งของไทย[2]

ระบบการเมืองของประเทศไทยนั้นเป็น ระบบรัฐสภา ซึ่งเป็นระบบที่มีปัญหาในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะ

หัวหน้าฝ่ายบริหารคือนายกรัฐมนตรีไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่มาจากเสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใครที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีจึงต้องมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อนายกรัฐมนตรีมีเสียงข้างมาก นายกรัฐมนตรีจึงสามารถครอบงำสภาผู้แทนราษฎรได้ และเครื่องมือของรัฐบาลที่ใช้ในการครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติ ก็คือ พรรคการเมือง

ระบบรัฐสภาจึงก่อให้เกิดปัญหาสองรูปแบบคือ หนึ่ง เกิดเผด็จการโดยพรรคการเมือง โดยรัฐบาลใช้พรรคการเมืองครอบงำสภาผู้แทนราษฎร เหลือเพียงฝ่ายค้านที่ทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลรัฐบาล ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลอะไรได้มากเพราะเป็นเสียงข้างน้อย หรือ สอง ถ้าไม่เกิดเผด็จการโดยพรรคการเมืองก็จะมีปัญหาเรื่องการแก่งแย่งกันเป็นรัฐบาล และแย่งกันเป็นรัฐมนตรี ตำแหน่งต่าง ๆ ในรัฐบาลจัดสรรกันโดยใช้ระบบโควตา ปัญหาทั้งสองประการนี้เกิดขึ้นในระบบรัฐสภาต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยในขณะนี้

วุฒิสภาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐสภาที่ใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐทางนิติบัญญัติ จึงจำเป็นต้องมีที่มาจากความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับบัญญัติถึงที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไว้คล้าย ๆ กันว่ามาจากการที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้แก่การปกครองบ้านเมือง ปกติแล้ววุฒิสภามีอำนาจเพียงคอยกลั่นกรองกฎหมายให้เกิดความรอบคอบ รัดกุม ให้กฎหมายมีผลบังคับใช้เพื่อความผาสุกของประชาชนและความมั่นคงของบ้านเมือง วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกภาพจึงต้องกำหนดให้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประชาชนโดยตรง กล่าวคือ วุฒิสมาชิกจำเป็นต้องได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนโดยตรง ถึงแม้ว่าวุฒิสภาจะมีอำนาจหน้าที่เพียงการกลั่นกรองและยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงชั่วคราว ก็ยังไม่มีเหตุผลมากพอที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาโดยวิธีการอื่น อย่างไรก็ดีวุฒิสภาต่างกับสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ฐานที่มาความเป็นผู้แทนของชุมชนทางการเมือง กล่าวคือ วุฒิสมาชิกต้องไม่เป็นผู้แทนของประชาชนในเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์อันซ้ำซ้อนกับสภาผู้แทนราษฎร วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกภาพต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการมีวุฒิสภาในระบบโครงสร้างของรัฐสภาเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมวิทยาการเมืองไทยด้วย

ฐานที่มาและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทยไม่สอดคล้องกับระบบการเมืองและสภาพสังคมวิทยาการเมืองไทย กล่าวคือ ระบบรัฐสภาไทยเป็นรัฐสภาอำนาจเดี่ยว ในขณะที่สภาพสังคมไทยมีลักษณะเป็นสังคมอุปถัมภ์ การเลือกตั้งใช้ระบบหัวคะแนน ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งย่อมทำให้พรรคการเมืองและนักการเมือง ซึ่งเป็นนักเลือกตั้งได้เปรียบผู้สมัครรับเลือกตั้งทั่วไป และทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องยอมเข้าหานักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีหัวคะแนนอยู่ทั่วทุกพื้นที่เพื่อสร้างความได้เปรียบในเรื่องคะแนนเสียง เมื่อพิจารณาประกอบกับระบบการเมืองไทยที่มีแนวโน้มเป็นเผด็จการรัฐสภาอยู่แล้ว การที่พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลสามารถคุมเสียงในสภาสูงได้ด้วย ก็ทำให้รัฐสภาไทยกลายเป็นเผด็จการทางรัฐสภาอย่างเบ็ดเสร็จ การตรวจสอบนักการเมืองและการใช้อำนาจของรัฐสภากลายเป็นการตีตรารับรองจากวุฒิสภาว่าไม่มีการทุจริตเท่านั้นเอง ความล้มเหลวของวุฒิสภามีสาเหตุมาจากความผิดพลาดในการออกแบบ (Design)

การกำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงนั้น ย่อมสอดคล้องกับอุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่การกำหนดวิธีการได้มา เงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเอาไว้ โดยเชื่อว่าจะทำให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นอิสระ ปลอดจากการครอบงำของ

พรรคการเมืองเป็นเรื่องที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่าไม่เป็นเช่นนั้น เจตนารมณ์ที่จะให้วุฒิสภาเป็น “สภาตรวจสอบ” นั้นจึงเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับส่วนประกอบในทางข้อเท็จจริงของวุฒิสภา การออกแบบวุฒิสภาจึงควรเริ่มต้นด้วยการหาเหตุผลความจำเป็นของการมีวุฒิสภาให้ชัดเจนเสียก่อน จากนั้นจึงกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ว่าจะให้วุฒิสภาทำอะไร และเป็นผู้แทนของใคร คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกวุฒิสภา วิธีการได้มา และการตรวจสอบสมาชิกวุฒิสภาตามลำดับในการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และฐานที่มาของวุฒิสภาให้ชัดเจน (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2550)

แม้ว่าพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476 กำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม โดยให้ราษฎรในแต่ละตำบลเลือกตั้งผู้แทนของตำบลไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนของอำเภอไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนของจังหวัดอีกทีหนึ่ง ทำให้ศักดิ์ศรีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งลดลงไปในระยะเริ่มแรก แต่ในปี พ.ศ. 2479 รัฐบาลได้ยกศักดิ์ศรีของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งให้สูงขึ้นเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย โดยแก้ไข พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฉบับที่ 3 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากเขตเลือกตั้งในแต่ละจังหวัดเป็นการเลือกตั้งโดยตรง

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตรา พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกหลายครั้งนับตั้งแต่ปี 2479 โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวคนเดียว (single member constituency) เป็นการรวมเขตจังหวัด (multiple member constituency) ในปี พ.ศ. 2490 และมีการนำเอาเขตเลือกตั้งขนาดกลางมี ส.ส. ระหว่าง 1-3 คน มาใช้แทนวิธีรวมเขตจังหวัดที่ใช้มาตั้งแต่ 2490 ในปี 2517 แต่ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการเปลี่ยนหลักการเลือกตั้งโดยตรงอีกเลย อันแสดงว่านักการเมืองไทยยอมรับหลักการออกเสียงเลือกตั้งโดยตรงเป็นหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง แม้ว่าจะมีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้งและเปลี่ยนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหลายฉบับ แต่คณะปฏิวัติรัฐประหารก็ไม่กล้าล้มหลักการเลือกตั้งโดยตรงเช่นกัน

แต่ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในระบบเลือกตั้งของไทย และยังแก้ไม่สำเร็จจนปัจจุบันคือ การทุจริตในการเลือกตั้งและการละเมิดกฎหมายเลือกตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ซึ่งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นับแต่ธุรกิจเข้าสู่ระบบการเมืองโดยตรงในปี 2512 ยังผลให้การเมืองไทยกลายเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถให้ผลตอบแทนคุ้มค่าหรือเกินกว่าทุนที่นักธุรกิจจะใช้ในการรณรงค์หาเสียงหรือเอาชนะในการเลือกตั้ง

เชื่อกันว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญหาการทุจริตในการเลือกตั้งและการละเมิดกฎหมายเลือกตั้งเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ มีอยู่ 3 ประการคือ

1. นักการเมืองไทยส่วนใหญ่ขาดจริยธรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และไม่มีความละอายในการทุจริตต่าง ๆ รวมทั้งละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง เพื่อให้ตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ทั้ง ๆ ที่กฎหมายเลือกตั้งดังกล่าวเป็นกฎหมายที่พวกตนเองเขียนขึ้นไว้อย่างดีและมีความสมบูรณ์ไม่แพ้กฎหมายเลือกตั้งของประเทศอื่น ยังผลให้นักการเมืองเหล่านี้ถูกประณามจากประชาชนผู้รักประชาธิปไตยว่าเป็นธุรกิจการเมืองและสูญเสียความชอบธรรมทางการเมืองอย่างหมดสิ้นในที่สุด

2. ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งของไทยส่วนใหญ่ขาดความเจนจัดทางการเมือง จึงถูกหัวคะแนนของนักธุรกิจการเมืองหลอกให้หลงเชื่อในความใจกว้างและความดีของนักธุรกิจที่จ่ายเงินซื้อเสียงหรือให้อามิสอย่างอื่นแก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ จนเต็มใจขายเสียงให้แก่ผู้ซื้อเสียง ยังผลให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ซื้อเสียงเพื่อให้ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรให้มากเพื่อจัดตั้งรัฐบาล และใช้อำนาจรัฐทั้งโดยชอบและ

มิชอบเพื่อหาเงินไว้ใช้จ่ายในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ด้วยเหตุนี้นักการเมืองที่ดีมีความสามารถและต้องการเข้าสู่ระบบการเมืองอย่างสุจริตและโปร่งใสจึงไม่สามารถใช้กระบวนการเลือกตั้งของไทย เป็นวิถีทางเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรเพื่อร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศอย่างโปร่งใส และอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ รวมทั้งสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติได้

3. กระทรวงมหาดไทย และข้าราชการที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเลือกตั้งเกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมืองมากเกินไปจนไม่กล้าบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายอื่นอย่างเต็มที่ ทั้ง ๆ ที่กฎหมายเหล่านี้ให้อำนาจแก่พวกเขาในอันที่จะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งบัญญัติวิธีการในการป้องกันการทุจริตต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน นอกจากนั้น ข้าราชการประจำจำนวนมากไม่เพียงจะขาดความเป็นกลางทางการเมืองเท่านั้น แต่บางคนโดยเฉพาะกรรมการตรวจคะแนนกลับกระทำการทุจริตและละเมิดกฎหมายเลือกตั้งเสียเองเพื่อประโยชน์ของนักการเมืองบางคนและพรรคการเมืองบางพรรคอีกด้วย

สภาร่างรัฐธรรมนูญเชื่อว่า สาเหตุประการที่ 3 เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ทั้งนี้ ก็เพราะกระทรวงมหาดไทยและข้าราชการของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเต็มเปี่ยมในอันที่จะดำเนินการในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างสุจริตเที่ยงธรรมได้ ถ้ามีความตั้งใจที่จะใช้อำนาจตามกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังโดยไม่เกรงกลัวอิทธิพลของนักการเมืองที่ครองอำนาจอยู่ในกระทรวงมหาดไทยในขณะเลือกตั้ง หรือที่อาจมีอำนาจในกระทรวงมหาดไทยภายหลังเลือกตั้ง (สีดา สอนศรี, 2546)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้ที่ให้แนวคิดว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงให้ความสำคัญกับวิธีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภามากกว่าวิธีการสรรหาโดยกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหารวมถึงที่กล่าวมาข้างต้น แต่ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่ามีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นในมาตรานี้กล่าวคือ มีประเด็นปัญหาสำคัญในเรื่องของการกำหนดที่มาของวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ที่ไม่อาจปลอดพ้นจากการถูกครอบงำทางการเมือง ทำให้วุฒิสภาไม่มีความเป็นอิสระ ความเห็นในเบื้องต้นของบางฝ่ายที่เห็นปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่ให้เลือกตั้งวุฒิสภาโดยตรง จึงไม่อยากให้กำหนดให้เลือกตั้งวุฒิสภาโดยตรง แต่ควรให้มีการกำหนดที่มาจากการสรรหาเพื่อแต่งตั้ง ในขณะที่ความเห็นของอีกบางฝ่ายเห็นว่าให้คงการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาไว้ แต่ให้มีการปรับปรุงวิธีการเลือกตั้งเพื่อให้มีหลักประกันว่าจะได้วุฒิสภาที่ปลอดจากการถูกแทรกแซงจากฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้มีความเป็นอิสระที่จะสามารถทำหน้าที่ในฐานะสภาตรวจสอบได้อย่างแท้จริง รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการเลือกตั้ง ในระบบสรรหาที่พูดกันมากว่ายังห่างไกลจากคำว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

ข้อดีและข้อเสียของการกำหนดที่มาของวุฒิสภาโดยการเลือกตั้ง

ข้อดีก็คือ การกำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งนั้น เป็นการสอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยที่วุฒิสภาต้องเป็นตัวแทนของประชาชน การได้สมาชิกวุฒิสภาที่ถูกเลือกมาจากประชาชนเท่ากับว่าเสียงของประชาชนเป็นผู้สรรหา และโดยหลักการแล้วประชาชนจำนวนมากน่าจะมีโอกาสถูกชี้นำได้ยากกว่าคณะกรรมการสรรหาซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย นอกจากนั้นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหานั้นโอกาสที่จะเข้าหาประชาชนมีน้อยเพราะว่าคนที่เลือกเข้ามาไม่ใช่ประชาชน ส่วนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมี

บทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมกับประชาชนมาก ทั้งนี้เพราะว่าทุกคนมาจากการเลือกตั้ง จึงต้องให้ความสำคัญกับประชาชน

ข้อเสียก็คือ มีโอกาสที่สมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการเลือกตั้ง อาจจะมีการกระจุกตัวในบางมิติ เช่น สาขาอาชีพ วุฒิการศึกษา ค่อนข้างสูง รวมทั้งยังอาจมีความสัมพันธ์ (ที่แน่นแฟ้น) กับนักการเมืองในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งจะยิ่งทำให้การกลั่นกรองกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาได้รับเงินทุนจากนายทุนพรรคการเมือง และอาศัยฐานจากพรรคการเมือง เนื่องจากผู้ที่อยากจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละจังหวัดมีมากและคนเหล่านี้ก็อาจไม่เป็นที่รู้จักของชาวบ้านทั้งจังหวัด ไม่มีทักษะในการพูดการอภิปราย จึงต้องใช้อิทธิพลทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติเข้ามาช่วย นั่นคือการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาช่วยหาพวก หาคะแนนให้เวลาถึงวันเลือกตั้ง และการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดยอมสนับสนุนช่วยเหลือบุคคลใดเพื่อให้ชนะการเลือกตั้งได้เป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นสิ่งที่ยากจะขัดขวางได้ง่าย ๆ ในที่สุดผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะต้องพึ่งพาอาศัยกลไกการเลือกตั้งของพวกผู้แทนราษฎรและพรรคการเมือง และท้ายที่สุดก็จะเป็นพวกเดียวกันกับพวกพรรคการเมืองและพวกผู้แทนราษฎร จึงไม่แปลกที่หลายคนจะเล่นบทผิด หลงไปเล่นบทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะคิดว่าตนก็มาจากการเลือกตั้งเช่นกัน

ข้อดีและข้อเสียของการกำหนดที่มาของวุฒิสภาโดยการสรรหา

ข้อดีก็คือ การมีโอกาสมากขึ้นที่จะได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความหลากหลายในสาขาอาชีพ พื้นที่ หรือแนวคิดมาช่วยกันทำหน้าที่พิจารณากฎหมายให้เกิดความรอบคอบ และยังได้สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง เพื่อให้การพิจารณากฎหมายเป็นไปเพื่อสังคมโดยแท้จริง อนึ่งหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายกฎระเบียบ มีวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้กฎหมาย มีความรอบคอบในทุกด้าน และมีความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคล การทำหน้าที่นี้จึงจำเป็นต้องมีสมาชิกวุฒิสภาที่มีความหลากหลายในหลายมิติค่อนข้างมาก วุฒิสภาที่มาจากการสรรหามีการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในฐานะที่เป็นวุฒิสภา ซึ่งหมายถึงสภาที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีวุฒิสภาที่สามารถพิจารณากลั่นกรองกฎหมายให้ออกมาบังคับใช้กับทุกส่วนของประเทศ การปฏิบัติไม่ค่อยมีเรื่องอื้อฉาวปรากฏให้เห็น และเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความน่าเชื่อถือสูง

ข้อเสียก็คือ ความหลากหลายดังกล่าวถูกกำหนดมาจากคนกลุ่มเดียว ซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าจะมีปัญหาเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐบาลหรือพรรคการเมืองสามารถโยงใยไปสู่การคัดเลือกคณะกรรมการสรรหาได้ ในขณะเดียวกันหากไม่มีการแทรกแซงจากภาคการเมือง ก็ยังมีคำถามอีกว่าจะรู้ได้อย่างไรว่าสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการสรรหามีความหลากหลายมากพอในมิติที่เหมาะสมกับสังคม เพราะความหลากหลายเองขึ้นอยู่กับมุมมองของบุคคลมากเกินกว่าที่จะกำหนดตายตัวได้ และนอกจากนั้นยังเสี่ยงต่อการสืบทอดอำนาจเผด็จการ นอกจากนั้นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาของบุคคลไม่กี่คนจะถือเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยก็ไม่ได้ อีกทั้งอาจมีการเล่นพรรคเล่นพวก การวิ่งเต้นให้ได้ตำแหน่งซึ่งมีมากกว่าการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังขาดความเชื่อมโยงกับประชาชนเพราะไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบหรือตอบสนองทางการเมืองกับประชาชน ไม่ทราบและเข้าใจปัญหาของประชาชนเพราะไม่ใช่คนในพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้นชนชั้นล่างในสังคมมีโอกาสในการเป็นตัวแทนจากการสรรหาได้น้อยกว่าและไม่มีหลักประกันว่าจะไม่มีระบบเครือญาติในวุฒิสภา (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2550)

ข้อดีและข้อเสียของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละระบบ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มีข้อดีดังนี้[3]

1. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ช่วยทำให้ละลายการซื้อเสียงได้ในระดับหนึ่ง เพราะเขตประเทศทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง การคิดคะแนนนำคะแนนประชาชนทั้งประเทศมารวมกันแล้วเฉลี่ยสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนเสียงที่ได้ ตามลำดับหมายเลข ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองต้องคัดสรรคนดีมีชื่อเสียงลงในบัญชีรายชื่อ เพื่อให้บัญชีน่าเชื่อถือและได้รับความนิยม ทั้งผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อก็ไม่มีแรงจูงใจจะ “ซื้อเสียง” เพราะไม่รู้ว่าตนจะได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ นอกจากนี้เขตเลือกตั้งยังใหญ่เกินกว่าที่จะซื้อเสียงได้ทั้งหมด ข้อดีประการที่หนึ่งนี้จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป 2 ครั้ง โดยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 และครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2548 แต่อาจถูกโต้แย้งได้ เพราะปรากฏว่าแม้ผู้อยู่ในบัญชีรายชื่อจะไม่มีแรงจูงใจในการซื้อเสียง แต่มีเหตุจูงใจในการซื้อพรรคการเมือง โดยการเป็นนายทุนอุดหนุนพรรคการเมืองเพื่อแลกกับการได้ที่ลำดับต้น ๆ ในบัญชีรายชื่อ แต่อย่างไรก็ดีปัญหานี้ก็แก้ไขได้ด้วยการควบคุมการบริจาคเงินให้พรรคการเมือง

2. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้คะแนนของผู้มีสิทธิทุกคนมีความหมายโดยเฉพาะคะแนนที่เลือกบัญชีพรรค เพราะต้องนำไปคำนวณรวมกันในระดับประเทศ ในขณะที่ระบบนับคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น คะแนนที่มีความหมาย คือ คะแนนของผู้ชนะการเลือกตั้งเท่านั้น ส่วนคะแนนของผู้ที่แพ้การเลือกตั้งหมดความหมายไปโดยสิ้นเชิง เพราะไม่มีการนำไปคำนวณอีก เช่น เขตเลือกตั้งหนึ่ง ผู้สมัครที่ชนะการเลือกตั้งได้คะแนนเสียง 9 หมื่นเสียง ผู้ที่ได้คะแนนลำดับถัดมาได้คะแนน 8 หมื่นเสียง เสียงที่มีความหมายในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต คือ 9 หมื่นเสียงที่เลือกผู้สมัครที่ชนะการเลือกตั้ง ส่วนอีก 8 หมื่นเสียงนั้นไม่มีความหมายเพราะไม่ได้นำไปคำนวณเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่คะแนนของประชาชนทุกคะแนนที่ลงคะแนนเลือกในแบบบัญชีรายชื่อจะถูกนำไปคำนวณอย่างมีความหมาย

3. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ส่งเสริมระบบพรรคการเมือง เพราะต้องเลือกบัญชีพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งโดยเลือกตัวบุคคลในบัญชีไม่ได้ เพราะตัวบุคคลเป็นเรื่องพิจารณาประกอบการเลือกพรรคเท่านั้น ส่วนการกำหนดว่าบัญชีใดได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 5 ให้ถือว่าไม่มีใครได้รับเลือกตั้ง ก็เพื่อไม่ให้มีพรรคเล็กพรรคน้อยเต็มสภา ซึ่งจะทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ

4. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้นักการเมืองใหม่ ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ แต่หาเสียงไม่เก่งสามารถเข้าสู่การเมืองได้ง่ายขึ้น ข้อเด่นประการนี้ เป็นความคาดหวังที่ยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงที่ชัดเจนว่ามีนักการเมืองใหม่ ๆ ท่านใดที่โดดเด่นเข้าสู่การเมืองโดยระบบบัญชีรายชื่อได้ แต่มูลเหตุที่ไม่มีก็อาจเพราะเกิดจากนายทุนพรรคการเมืองเป็นผู้มีสิทธิได้ลำดับในบัญชีรายชื่อต้น ๆ ซึ่งก็เป็นปัญหาเกี่ยวกับนายทุนของพรรคการเมืองอีก แต่หากสามารถป้องกันนายทุนเข้ามาครอบงำพรรคการเมืองได้ ประเทศไทยก็น่าจะมีโอกาสเห็นนักการเมืองใหม่ ๆ เข้าสู่สนามการเมืองโดยช่องทางการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้

5. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้ได้ผู้แทนราษฎรที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) กว้างระดับประเทศเพิ่มขึ้น แทนที่จะเป็นผู้แทนเขตเลือกตั้ง

6. ระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทำให้ประชาชนทราบ “คณะรัฐมนตรีเงา” ของแต่ละพรรคการเมืองได้ เพราะหัวหน้าพรรคการเมืองและบุคคลสำคัญของพรรคการเมืองที่ลงในระบบบัญชีรายชื่อมีโอกาสได้รับการคัดเลือกให้เป็น

รัฐมนตรี

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ที่มีปัญหาหลักอยู่ที่นายทุนเข้ามาครอบงำพรรคการเมือง และมีที่นั่งในสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ตามหลักการที่ว่าเมื่อเหตุเกิดจากสิ่งใด ก็ต้องแก้ไขที่เหตุนั้น วิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องเป็นการแก้ไขทั้งระบบ กล่าวคือ ต้องทำให้พรรคการเมืองเป็นพรรคการเมืองที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชน ไม่ใช่พรรคการเมืองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ประชาธิปไตยต้องเกิดตั้งแต่ในพรรคการเมือง วิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้พรรคการเมืองตกอยู่ใต้อิทธิพลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ควรจำกัดวงเงินสูงสุดที่บุคคลจะบริจาคให้พรรคการเมืองได้ต่อปี เช่น บุคคลธรรมดาจำนวน ไม่เกิน 5 แสนบาทต่อปี เป็นต้น ส่วนนิติบุคคลที่เป็นบริษัทห้างร้านซึ่งมีวัตถุประสงค์ทางการค้าจะบริจาคเงินให้พรรคการเมืองต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นในกรณีบริษัท ส่วนในกรณีห้างหุ้นส่วนที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลต้องเป็นมติของที่ประชุมหุ้นส่วนทั้งหมด โดยบริจาคได้ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี และต้องบันทึกไว้ในรายงานประจำปีของนิติบุคคลด้วย นอกจากนั้นต้องห้ามไม่ให้นิติบุคคลที่บริจาคเงินให้พรรคการเมืองเข้าเป็นคู่สัญญาหรือรับสัมปทานจากรัฐ และในกรณีที่เป็นคู่สัญญาหรือรับสัมปทานกับรัฐอยู่แล้ว ก็ต้องห้ามไม่ให้บริจาคเงินให้พรรคการเมืองด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดธุรกิจการเมือง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีข้อดี ดังนี้[4]

การกำหนดเขตการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตทำให้เขตเลือกตั้งมีขนาดเล็ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความใกล้ชิดกับประชาชน ส่งผลให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เนื่องจากพรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งลงเขตละหนึ่งคนทำให้พรรคการเมืองจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับระบบการสรรหาบุคคลที่จะ ลงสมัครในนามของพรรคการเมืองนั้น ๆ อย่างเข้มงวดมากยิ่งขึ้น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีข้อเสีย ดังนี้

การแบ่งพื้นที่เขตการเลือกตั้งขนาดเล็ก อาจมีปัญหาในเรื่องพื้นที่ที่เป็นเขตติดต่อระหว่างกัน ซึ่งอาจจะสร้างความได้เปรียบเสียเปรียบ และอาจนำไปสู่การแข่งขันที่ได้เปรียบแก่คู่แข่งขันด้วยการตัดพื้นที่ที่สร้างความได้เปรียบของคู่แข่งขันออกไป หรือการรวมพื้นที่ที่ตนได้เปรียบในด้านการเป็นฐานคะแนนเสียงเข้าไว้ในเขตเลือกตั้งที่ตนลงสมัคร เป็นต้น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน มีข้อดี ดังนี้

พรรคการเมืองมีบทบาทสูง สามารถเสนอนโยบายได้อย่างชัดเจน และถ้าพรรคการเมืองเลือกคนอยู่ในบัญชีรายชื่ออย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ประชาชนได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นพรรคการเมืองขนาดเล็กมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งทำให้แต่ละพรรคได้รับการจัดสรรที่นั่งเป็นสัดส่วนเดียวกับคะแนนที่พรรคได้รับจากประชาชน

ข้อจำกัด คือ หากมีพรรคการเมืองขนาดเล็กจำนวนมากทำให้การจัดตั้งรัฐบาลเป็นแบบผสม ผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อขาดความผูกพันและไม่เชื่อมโยงกับประชาชนในพื้นที่ทำให้ การตระหนักรู้ในปัญหาประชาชนในพื้นที่น้อยลง

อำนาจหน้าที่ของนักการเมือง

1. คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรี หรือที่หลายคนเรียกว่า คณะรัฐบาล คือ กลุ่มบุคคลผู้ดำรงอยู่ในตำแหน่งอันทรงเกียรติ มีอำนาจในการบริหารประเทศ เป็นที่น่าภาค

ภูมิใจในสายตาของคนทั่วไป การดำเนินการใด ๆ ของคณะรัฐมนตรีนี้ ย่อมส่งผลกระทบโดยรวมต่อประชาชนในภาพทั้งประเทศ ดังนั้นจึงถือเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญสูงสุดในการที่จะนำประเทศไปสู่ทิศทางใด

อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรี[5]

1. กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน

2. บริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

3. รับสนองพระบรมราชโองการเกี่ยวกับกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

4. เสนอกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวมทั้งออกพระราชกำหนดให้ใช้บังคับ ดังเช่นพระราชบัญญัติในกรณีฉุกเฉินรีบด่วนมีความจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือปัดป้องภัยพิบัติสาธารณะ นอกจากนี้มีอำนาจออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศโดยต้องไม่ขัดต่อกฎหมายลำดับสูงกว่า

5. เป็นผู้บริหารสูงสุดในแต่ละกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกระทรวง วางระเบียบข้อบังคับของแต่ละกระทรวง พิจารณา ตัดสินใจ วินิจฉัยชี้ขาด ลงมติเรื่องต่าง ๆ ตามแต่ละกระทรวงเสนอมา

6. มีสิทธิเข้าประชุมเพื่อชี้แจงและแถลงข้อเท็จจริงในที่ประชุมสภา แต่ไม่มีสิทธิออกคะแนนเสียง หรือในกรณีสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้รัฐมนตรีเข้าร่วมประชุมในเรื่องใด ก็ต้องเข้าประชุมและมีสิทธิร้องขอให้มีการประชุมลับ

7. ในกรณีมีเรื่องสำคัญและต้องการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา มีสิทธิเสนอให้เปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติได้

8. เสนอให้มีการออกเสียงประชามติในกรณีกิจการใดที่เป็นเรื่องมีผลดีผลเสียกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่

9. อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งกระทำภายใต้พระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ เช่น การประกาศใช้และการเลิกใช้กฎอัยการศึก การประกาศสงคราม การอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษ และการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ เป็นต้น

10. อำนาจหน้าที่เฉพาะอื่น ๆ ตามบทบัญญัติในกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย

2. สมาชิกวุฒิสภา

"วุฒิสภา" ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบาทอำนาจหน้าที่แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านนิติบัญญัติ เช่น กลั่นกรองร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และพิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด เป็นต้น

2. ด้านควบคุมตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การตั้งกระทู้ถาม โดยที่สมาชิกวุฒิสภามีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ และการอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาโดยไม่มีการลงมติ เป็นต้น

3. ด้านการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

4. ด้านการเลือกหรือให้ความเห็นชอบบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและศาล

5. ด้านการถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

6. ด้านการเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย

7. การพิจารณาให้ความเห็นชอบเรื่องต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปวุฒิสภาหรือสมาชิกวุฒิสภามีบทบาทอำนาจหน้าที่เป็น "สภากลั่นกรอง" พิจารณากลั่นกรองร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว ซึ่งอำนาจหน้าที่ด้านนิติบัญญัตินี้สภาผู้แทนราษฎรถูกกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่มากกว่าวุฒิสภา นอกจากนี้ บทบาทอำนาจหน้าที่ที่สำคัญอีกประการของวุฒิสภาหรือสมาชิกวุฒิสภา คือ "สภาตรวจ

สอบ” ซึ่งต้องควบคุมตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐจำนวนมากมาย ทั้งผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติด้วยกันเอง รวมทั้งกรรมการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มีหน้าที่ดังนี้[6]

1. พิจารณาเลือกนายกรัฐมนตรีเข้าไปบริหารประเทศ

2. พิจารณาออกกฎหมาย

3. ควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติ อภิปรายทั่วไป อภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือคณะ

4. ควบคุมการใช้จ่ายของรัฐบาล โดยการพิจารณาอนุมัติงบประมาณแผ่นดินอย่างเป็นธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ

5. เป็นปากเสียงของประชาชน นำปัญหาของประชาชนเสนอให้รัฐบาลแก้ไข

บทสรุป

การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประสบปัญหามาโดยตลอด โดยเฉพาะปัญหาด้านการเมืองเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีการตรวจสอบได้ยาก และการทำหน้าที่ที่อาจเอื้อต่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าเพื่อประชาชน รัฐสภามีการใช้อำนาจในการออกกฎหมายต่าง ๆ ที่อาจไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หรือชะลอการออกกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อปวงชน ส่วนการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารและข้าราชการนั้นไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ จนทำให้เกิดการกระจุกตัวของอำนาจและความเจริญ นอกจากนี้การได้รับการจัดสรรทรัพยากรยังไม่เกิดความเป็นธรรมกับประชาชนส่วนใหญ่ แต่เป็นไปเพื่อเอื้อกลุ่มทุน ตลอดจนมีปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมาอีกมากมาย อาทิ การทุจริตและประพฤติมิชอบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองขาดธรรมาภิบาลในการบริหารงาน เกิดความทับซ้อนของผลประโยชน์ มีการกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์พวกตน เกิดความเสียหายต่อระบบการเงินการคลังของประเทศ สื่อถูกใช้เพื่อปลุกระดมมวลชนและให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน เกิดความเกลียดชังกัน นำไปสู่การแบ่งแยกความคิดที่แตกต่างอย่างชัดเจนและยอมรับกันไม่ได้ เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นและกลายเป็นความแตกแยก จนถึงขั้นแตกหักเป็นความรุนแรงซึ่งมีทิศทางที่จะเกิดการขยายตัวมากขึ้น และพร้อมที่จะปะทุขึ้นได้ตลอดเวลาในสังคมไทย

ประเทศไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งอำนาจสูงสุดในการปกครองหรืออำนาจอธิปไตย ประกอบด้วยอำนาจหลัก 3 ด้าน ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ รัฐสภาเป็นสถาบันการเมืองที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนปวงชนชาวไทย เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของอำนาจอธิปไตยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบรัฐสภารูปแบบที่ประเทศไทยยึดถือมากว่าแปดสิบปี รัฐสภาถือเป็นสถาบันการเมืองที่เข้าถึงและสื่อสารกับประชาชนได้มากที่สุด เนื่องจากรัฐสภาเป็นที่รวมของผู้แทนโดยตรงของประชาชนในการทำหน้าที่สำคัญหลายประการตั้งแต่การพิจารณาและผ่านกฎหมาย การควบคุมอำนาจบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีรวมถึงการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญของแผ่นดิน เช่น การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ เป็นต้น อย่างไรก็ตามตลอดระยะเวลาของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยได้ปรากฏปัญหาของฝ่ายนิติบัญญัติอยู่เป็นระยะ ทั้งในเรื่องการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ และการตรวจสอบการใช้อำนาจของสมาชิกรัฐสภา ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามนำระบบการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา

มาใช้หลายรูปแบบ มีการออกแบบและปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ตลอดจนมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาพรรคการเมือง แต่ดูเหมือนว่า ยังไม่มีคำตอบที่ลงตัวในเรื่องเหล่านี้

เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐในทุกมิติเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรม ปราศจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ นอกจากการแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้านต่าง ๆ ออกจากกัน เพื่อมิให้รวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งแล้ว ยังจำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจ ซึ่งหมายความรวมถึงการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรต่าง ๆ โครงสร้างที่มาของแต่ละองค์กร และอำนาจหน้าที่หลักของแต่ละองค์กรให้เหมาะสม ไม่ทับซ้อนหรือมีช่องว่างอันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งในการแสดงบทบาทอำนาจหน้าที่หรือทำให้การใช้อำนาจรัฐนั้นบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์อันแท้จริง ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเมืองการปกครองของประเทศไทย เกิดเหตุการณ์ไม่สงบสุขดังเช่นที่ผ่านมาแล้วในอดีตคือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสมาชิกรัฐสภา มีที่มาไม่ชอบธรรม ขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดีของการเป็นนักการเมือง และอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบถูกใช้โดยมิชอบ ดังนั้นจึงเสนอแนวทางในการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่สุจริตและเที่ยงธรรมและการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ดังนี้

แนวทางการได้มาซึ่งสมาชิกรัฐสภาที่สุจริตและเที่ยงธรรม

1. สมาชิกวุฒิสภา

เมื่อวุฒิสภาเป็นสภาที่สองในระบบรัฐสภาของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องจัดให้มีองค์ประกอบที่แตกต่างจากสภาผู้แทนราษฎร เพราะมิฉะนั้นวุฒิสภาก็ไม่อาจทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ จากการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พบว่ามีความพยายามที่จะออกแบบวุฒิสภาให้มีความแตกต่างจากสภาผู้แทนราษฎรด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาไว้ให้แตกต่างจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายประการด้วยกัน เพื่อให้การตรวจสอบอำนาจรัฐเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ และทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีความเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง ควรกำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นสองทาง ดังนี้

1. วิธีการเลือกตั้ง การกำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งนั้นสอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยที่วุฒิสภาต้องเป็นตัวแทนของประชาชน การได้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากประชาชน จะมีโอกาสถูกชี้นำได้ยากกว่าคณะกรรมการสรรหาซึ่งมีอยู่จำนวนน้อย เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชนและรู้ถึงปัญหาพื้นที่เป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ตรงจุด

2. วิธีการสรรหา เพื่อให้ได้สมาชิกวุฒิสภาที่มีความหลากหลายทางวิชาชีพและเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพราะสามารถพิจารณากลั่นกรองกฎหมายให้ออกมาบังคับใช้กับทุกส่วนของประเทศ ซึ่งหากใช้ระบบเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว กลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจไม่มีโอกาสเข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภา และอาจจะได้สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่เกี่ยวข้องกับนักการเมือง หรือพรรคการเมืองเพื่อให้การพิจารณากฎหมายเป็นไปเพื่อสังคมโดยแท้จริง แต่ต้องยอมรับว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาของบุคคลไม่กี่คนจะถือเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยก็ไม่ได้ เพราะมาจากการสรรหาของคนกลุ่มเดียวซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับประชาชน เพราะไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบหรือตอบสนองทางการเมืองกับประชาชน ไม่ทราบและเข้าใจปัญหาของประชาชน ยิ่งไปกว่านั้นชนชั้นล่างในสังคมมีโอกาสในการเป็นตัวแทนจากการ

สรรหาได้น้อยกว่าและไม่มีหลักประกันว่าจะไม่มีระบบเครือญาติในวุฒิสภา และการแทรกแซงจากภาคการเมือง ดังนั้น จึงเป็นการถูกต้องแล้วที่กำหนดวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งและการสรรหา แต่เพื่อแก้ปัญหาดังที่ได้กล่าวมาจึงต้องกำหนดฐานความเป็นผู้แทนของหน่วยหรือชุมชนทางการเมืองเสียใหม่ โดยไปกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเอาไว้มิให้เปิดกว้างถึงขนาดที่ใครก็สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งเห็นว่าควรให้องค์กรทางวิชาชีพและสมาคมอาชีพต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนในการเสนอชื่อบุคคลที่สมควรเป็นสมาชิกวุฒิสภา ประกอบกับการเสนอชื่อโดยรัฐบาลและรัฐสภา ด้วยการออกแบบให้สมาชิกวุฒิสภามีฐานที่มาที่ชัดเจนและแตกต่างไปจากฐานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะช่วยสร้างให้วุฒิสภามีองค์ประกอบในทางข้อเท็จจริงที่แตกต่างไปจากสภาผู้แทนราษฎรได้อันจะนำไปสู่การแสดงบทบาทได้ชัดเจนขึ้นในระบบการเมือง

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และกำหนดอำนาจหน้าที่ ควรเป็นดังนี้

1. วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 150 คน (เลือกตั้ง 77 คน สรรหา 73 คน)

2. วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งจังหวัดละ 1 คน รวม 77 คน โดยให้ราษฎรในแต่ละหมู่บ้านเลือกผู้แทนของหมู่บ้านแล้วไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตำบล เลือกผู้แทนระดับอำเภอ และไปทำหน้าที่เลือกตั้งผู้แทนของจังหวัดอีกทีหนึ่ง

3. วุฒิสภาที่มาจากการสรรหา เท่ากับจำนวนวุฒิสภารวม 150 คน แล้วหักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา เท่ากับจำนวน 73 คนโดยการสรรหาจากตัวแทนวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้มีความหลากหลายทางวิชาชีพและเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

4. วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ให้มีหน้าที่ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงทั้งด้านบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ เป็นไปด้วยความระมัดระวังและเป็นธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน สำหรับวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา ไม่ให้มีหน้าที่ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง ให้มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านการเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว รวมทั้งสามารถแก้ไขร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรได้ เพื่อให้การออกกฎหมายเป็นไปด้วยความรอบคอบ รัดกุม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรพิจารณาว่าจะให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่ากันระหว่างเสถียรภาพของรัฐบาล กับผลการเลือกตั้งที่ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชน ถ้าต้องการเสถียรภาพของรัฐบาล ระบบเลือกตั้งเสียงข้างมากธรรมดาเขตละคน ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะเป็นระบบที่ดีที่สุด เพราะจะนำไปสู่การเกิดระบบพรรคการเมืองสองพรรค แต่ถ้าจะให้ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชน ก็ต้องใช้การนับผลคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งระบบสัดส่วนและระบบเขตเลือกตั้งในรูปแบบการเลือกตั้งแบบประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพราะวิธีนี้จะทำให้ทุกคะแนนเสียงมีค่าไม่ถูกตัดทิ้ง การคิดคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ การคิดตามคะแนนจริงที่ประชาชนลงให้กับแต่ละพรรคและนำไปคำนวณรวมกับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามความต้องการของประชาชน จำนวนผู้แทนของแต่ละพรรคการเมืองจะสอดคล้องต่อเสียงประชาชน พรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กมีโอกาสได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จะไม่ได้ทั้งสองอย่างคือไม่ได้ทั้งเสถียรภาพของรัฐบาลและไม่ได้ทั้งตามเจตนารมณ์ของประชาชน ดังนั้น ผลการเลือกตั้งผู้แทน

ของประชาชนจึงควรที่จะตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศไทยเกิดปัญหาในเรื่องความขัดแย้งแตกแยกของคนในชาติ ถ้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ตรงตามเจตนารมณ์ของประชาชนแต่ละฝ่ายอย่างแท้จริงแล้ว ความขัดแย้งก็จะสามารถแก้ไขในสภาอย่างเป็นธรรมได้มากยิ่งขึ้น จึงควรมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยใหม่ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอิสระจากรัฐบาลด้วยการไม่บังคับให้ต้องสังกัดพรรคการเมืองไม่อยู่ภายใต้รัฐบาล จะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถทำหน้าที่ผู้แทนปวงชนได้อย่างแท้จริง และทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ควรส่งเสริมให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมือง ไม่ใช่การบังคับให้สังกัดพรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้งที่ส่งเสริมให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคได้แก่ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกตรวจสอบจากการใช้อำนาจโดยมิชอบโดยฝ่ายตุลาการ ซึ่งรัฐธรรมนูญ 2540 และ 2550 ก็มีองค์กรที่ทำหน้าที่นี้อยู่แล้วคือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ต้องทำให้ช่องทางการฟ้องร้องหรือการนำคดีไปสู่ศาลสามารถทำได้ง่ายขึ้น ดังนั้นแนวทางการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เห็นสมควรให้กำหนดจำนวนที่มา และกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 350 คน

2. มีที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 200 คน โดยให้ราษฎรในแต่ละหมู่บ้านเลือกผู้แทนของหมู่บ้านแล้วไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตำบลเลือกผู้แทนระดับอำเภอ และไปทำหน้าที่เลือกตั้งผู้แทนของจังหวัดอีกทีหนึ่ง (เลือกตั้งทางอ้อม) และมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นรายภาค โดยแบ่งตามภูมิภาคที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ภาคอีสานตอนบน และอีสานตอนล่าง จำนวน 150 คน

คุณสมบัติผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง เพื่อความเป็นอิสระในการทำงานในสภา

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีอายุไม่น้อยกว่า 30 ปีบริบูรณ์

3. ห้ามผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการกระทำทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือเคยกระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตหรือเที่ยงธรรม เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเด็ดขาด

4. ให้ข้าราชการ ลูกจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ถ้าได้รับเลือกตั้งต้องลาออก เมื่อครบวาระแล้วสามารถกลับเข้ารับราชการใหม่ได้ ซึ่งเดิมข้าราชการ ลูกจ้างและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นบุคคลที่มีลักษณะต้องห้าม ไม่สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้

5. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

6. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ซื่อสัตย์ สุจริตและจิตสำนึกที่ดีเป็นที่ประจักษ์และสามารถตรวจสอบได้

3. ฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ที่มาของนายกรัฐมนตรี เห็นควรให้นายกรัฐมนตรีมีที่มาจากการเสนอชื่อของสมาชิกรัฐสภา โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมาจากการเลือกตั้ง และให้มีอำนาจในการเลือกคณะรัฐมนตรีได้ ทั้งนี้สำหรับการเสนอชื่อคณะรัฐมนตรีให้นายกรัฐมนตรีจัดทำบัญชีรายชื่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภา เพื่อขอความเห็นชอบ รวมทั้งให้วุฒิสภาตรวจสอบประวัติและเปิดเผยรายชื่อคณะรัฐมนตรีให้ประชาชน

ทราบก่อนแต่งตั้งอย่างน้อย 30 วัน สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีหรือเป็นรัฐมนตรี เมื่อได้รับการโปรดเกล้าแต่งตั้งแล้ว ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายนั้นพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทันที

แนวทางในการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของนักการเมือง

การเมืองการปกครองของประเทศไทยนั้น ยึดถือการปกครองระบบรัฐสภา ซึ่งเป็นระบบที่มีปัญหาอย่างมากในเรื่องการแบ่งแยกอำนาจ ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงต้องมีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น อำนาจนิติบัญญัติ (การตรากฎหมาย) อำนาจบริหาร (การใช้กฎหมาย) และอำนาจตุลาการ (การตีความหมาย) เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน มิให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจ หากต้องใช้ก็ต้องใช้ภายใต้กฎหมายหรือกติกาเดียวกัน ดังนั้น จึงควรกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายดังนี้

1. นายกรัฐมนตรี

ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน บริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา รับสนองพระบรมราชโองการเกี่ยวกับกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และให้มีอำนาจในการยุบสภาเพื่อเป็นการควบคุมและถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐสภา

2. คณะรัฐมนตรี

ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกับนายกรัฐมนตรี ในการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน ทำการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา เสนอร่างกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ รวมทั้งออกพระราชกำหนดให้ใช้บังคับที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนได้ เป็นผู้บริหารสูงสุดในแต่ละกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกระทรวง วางระเบียบข้อบังคับของแต่ละกระทรวง พิจารณาตัดสินใจวินิจฉัยชี้ขาด ลงมติเรื่องต่าง ๆ ตามที่แต่ละกระทรวงเสนอ

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการพิจารณาเลือกนายกรัฐมนตรี เข้าไปบริหารประเทศ เสนอกฎหมาย และพิจารณาร่างกฎหมายที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติ อภิปรายทั่วไป อภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือคณะ ควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาล เป็นปากเสียงของประชาชน นำปัญหาของประชาชนเสนอให้รัฐบาลแก้ไข ส่วนอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนองค์กรอิสระให้ทำร่วมกันในที่ประชุมร่วมรัฐสภา

4. สมาชิกวุฒิสภา

ให้สมาชิกวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการพิจารณากลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พิจารณาอนุมัติพระราชกำหนด ควบคุม ตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลด้วยการตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีเกี่ยวกับงานในหน้าที่ เลือกหรือให้ความเห็นชอบหรือถอดถอนบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระและศาล ควบคุมตรวจสอบผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ อภิปรายรับรองหรือถอดถอนหรือไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีให้ทำ

ร่วมกันในที่ประชุมรัฐสภา

5. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นสมาชิกวุฒิสภา

หากตรวจสอบแล้วพบว่ามีการทุจริตในกระบวนการเลือกตั้ง เช่น การซื้อเสียง การให้สัญญาว่าจะตอบแทนผู้ลงคะแนนเลือกตั้งให้ในรูปแบบใดก็ตาม ถือว่ามีความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย โดยตัดสิทธิ์การสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต.

---

[1]สถาบันพระปกเกล้า, "ประวัติการเมืองการปกครองไทย,"(ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.senate.go.th/km/data/political.doc (5 มกราคม 2558.).

[2]ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, "ส.ส.กับความเป็นผู้แทนปวงชนในรัฐธรรมนูญ 2550 : ปัญหาของระบบเลือกตั้งและการบังคับให้สังกัดพรรคกับปัญหาการแบ่งแยกอำนาจ," (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.peace.mahidol.ac.th (5 มกราคม 2558.).

[3]มานิตย์ จุมปา, "เสียดายระบบเลือกตั้ง ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ," (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.law.chula.ac.th/ (6 มกราคม 2558.).

[4]นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, "การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน," (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/ (6 มกราคม 2558.).

[5]ปรียานุช คลอวุฒิวัฒน์, "อำนาจหน้าที่คณะรัฐมนตรี," (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/wiki/index (6 มกราคม 2558.).

[6]ปัทมา สูบกำปัง, "วุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550," (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/kpith/index (6 มกราคม 2558.).

บรรณานุกรม

จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์. **วิเคราะห์วิธีการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, 2550.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, **การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและแบบสัดส่วน**, (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 6 มกราคม 2558. แหล่งที่มา :http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php/

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, **การสร้างธรรมาภิบาล (good governance) ในสังคมไทย**. กรุงเทพ : วิญญูชน, 2542.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, **"ส.ส.กับความเป็นผู้แทนปวงชนในรัฐธรรมนูญ 2550 : ปัญหาของระบบเลือกตั้ง และการบังคับให้สังกัดพรรคกับปัญหาการแบ่งแยกอำนาจ"**, (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 5 มกราคม 2558. แหล่งที่มา : http://www.peace.mahidol.ac.th

ปรียานุช คลอวุฒิวัฒน์, **"อำนาจหน้าที่คณะรัฐมนตรี"**, (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 6 มกราคม 2558. แหล่งที่มา : http://www.kpi.ac.th/wiki/index

ปัทมา สูบกำปัง, **วุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**, (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 6 มกราคม 2558. แหล่งที่มา : http://www.kpi.ac.th/kpith/index

มานิตย์ จุมปา, **"เสียดายระบบเลือกตั้ง ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ"**, (ออนไลน์). สืบค้นวันที่ 6 มกราคม 2558.แหล่งที่มา : http://www.law.chula.ac.th

สถาบันพระปกเกล้า. **ประวัติการเมืองการปกครองไทย**, (ออนไลน์) สืบค้นวันที่ 16 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา : http://www.senate.go.th/km/data/political.doc

สีดา สอนศรี. **"รายงานการวิจัย บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศไทย"**. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2546. หน้า 1.

สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, กรม. (2557). **กรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยด้านการเมือง**. เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.